

Izlaganje na znanstvenom skupu

UDK: 323.15:327.39>(4-12)
323.174(4):(4-12)

Etničke manjine i regionalna suradnja*

VLATKO CVRтила**

Sažetak

U današnjim uvjetima integriranja dolazi do sve većeg regionalnog povezivanja preko nekadašnjih državnih granica. Važnu ulogu u tome procesu imaju manjine koje predstavljaju značajan udio u pojedinim regionalnim prostornim i društvenim strukturama. U vrijeme jakih nacionalnih država, mnoge regije s jakim regionalnim identitetima bile su presjecane granicama. U današnjoj Europi to više nije slučaj pa se otvorio proces regionalnog povezivanja, u čemu veliku ulogu imaju etničke skupine koje su u doba jakih nacionalnih država predstavljale manjinske skupine unutar nacionalnih granica. U novim uvjetima one imaju priliku proširiti svoje interese i izvan instituta zaštite manjinskih prava prema izgradnji drugih oblika suradnje i djelovanja. Za razliku od otvorenih šansi koje se u novom kontekstu pružaju europskih regijama, u kontekstu regije jugoistoka Europe tek treba izgraditi modele suradnje.

Ključne riječi: Europa, vrste regija, regionalna suradnja, Jugoistočna Europa, regionalna sigurnost, etničke manjine

Uvod

Europa je uvijek predstavljala prostor suživota, ali i sukoba, različitih etničkih grupa. Europa se vrlo često naziva "obitelj kultura". Danas se ta njezina raznolikost ističe kao veliko bogatstvo u kontekstu procesa europske integracije i stvaranja povoljnih uvjeta za suradnju na širem europskom pros-

*

Rad je nastao u okviru znanstveno-istraživačkog projekta "Republika Hrvatska u europskoj sigurnosnoj arhitekturi" koji se realizira na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.

**

Prof. dr. sc. Vlatko Cvrtila, izvanredni profesor na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Lepušićeva 6; e-mail: vcvrtila@fpzg.hr

toru. Burna europska povijest odredila je današnju etničku strukturu Europe, kao i organizaciju prostora. Nacionalne države predstavljaju ključne političko-teritorijalne elemente te organizacije. Međutim, unutar samih država postoje i regionalne strukture koje također imaju važno mjesto u organizaciji prostora i života u njemu. U današnjim uvjetima integracija dolazi do sve većeg regionalnog povezivanja preko nekadašnjih državnih granica. Važnu ulogu u tome procesu imaju manjine koje predstavljaju značajni udio u pojedinim regionalnim prostornim i društvenim strukturama. Regije su kroz povijest izgradile svoj poseban regionalni identitet. Zajedno s razvojem regionalnih identiteta tekao je i razvoj njihovog teritorijalnog rasporeda. U vrijeme jakih nacionalnih država, mnoge regije s jakim regionalnim identitetima bile su presjecane granicama. U današnjoj Europi to više nije slučaj pa se otvorio proces regionalnog povezivanja, u čemu veliku ulogu imaju etničke skupine koje su u doba jakih nacionalnih država predstavljale manjinske skupine unutar nacionalnih granica. Te skupine realizaciju svojih interesa u takvim uvjetima uglavnom su reducirale na manjinska pitanja. U novim uvjetima one imaju priliku proširiti svoje interese i izvan instituta zaštite manjinskih prava prema izgradnji drugih oblika suradnje i djelovanja. Za razliku od otvorenih šansi koje se u novom kontekstu pružaju europskih regijama, u kontekstu regije jugoistoka Europe tek treba izgraditi modele suradnje.

Vrste suvremenih regija

Operativno, regija se može definirati kao označeni segment prostora koji ima zajednička obilježja. Označavanje prostora važno je zbog mnogih razloga. U europskom kontekstu možemo govoriti o tri vrste regija:

- institucionalne regije,
- prirodne regije,
- geografske regije.

Sve su regije proizvod određene konvencije, odnosno dogovora. Razlikuju se po tome tko ih je kreirao, zašto su kreirane i kako funkcioniraju.

Institucionalne regije kreirane su od strane različitih autoriteta: od vlade, lokalnih vlasti, poslovnih subjekata, itd. One se osnivaju kako bi određena organizacija mogla što bolje funkcionirati, jer regije predstavljaju teritorijalnu komponentu neke organizacije. Imaju jasne granice i unutar tih granica odvijaju se različite aktivnosti. Ova podjela predstavlja najčešći način osnivanja regija u Europi. Sustav unutar takvih regija uvijek je hijerarhijski organiziran.

Geografske regije uglavnom nalazimo u znanstvenim i stručnim krugovima. One su kreirane unutar geografske znanosti s ciljem organiziranja geografske i političke kompleksnosti svijeta.

Možemo ih podijeliti u:

- homogene (prema određenom kriteriju),

– nodalne (ili gravitacijske), koje se određuju s obzirom na postojanje središnje gravitacijske točke koja potiče dinamiku u prostoru kroz dnevne, radne i druge migracije, itd.

Prirodne regije, za razliku od institucionalnih regija, koje su kreirane od određenih autoriteta i imaju sasvim konkretnu funkciju, kreirane su neformalno. Stvorene su kroz tzv. "narodno priznanje" i za njihove granice nema nikakvih službenih oznaka i obilježja. Ove regije obilježava unutarnja kohezija i osjećaj zajedništva. Postoje jasna obilježja koja regiju konstituiraju na ovaj način. Osjećaj pripadnosti izuzetno je važan u tom kontekstu. Granice su poznate članovima zajednice i nisu nigdje u prostoru obilježene. Ovakve regije brojne su u Europi. Suvremeni razvoj postupno utječe na slabljenje osjećaja pripadnosti određenoj regiji, pa samim time i na njihovu održivost.

U okviru ovih regija stvaraju se svojevrsne "zamišljene zajednice" koji imaju obilježja važna za ljude koji se osjećaju sastavnim dijelom tih zajednica. Povezanost zajednice i teritorija u europskom kontekstu stvara jake lokalne identitete koji koriste tu poziciju kako bi ostvarili određena priznanja njihove kreirane regije, pa tako i neka prava. Posebice to vrijedi za one zajednice koje u svom sastavu imaju nacionalne manjine, koje upravo na postojanju ovakvih regija traže priznavanje lokalnih identiteta.

Europa kao kulturni prostor – Europa kao regija

Dosadašnje definicije regija možemo koristiti i za određivanje Europe kao regije. Europu pritom promatramo kao jedinstvenu regiju koja je po svom sastavu stanovništva izuzetno složena. Unutar Europe kao sveobuhvatne regije postoje razne podregije koje se uklapaju u definicije koje su prethodno navedene.

Europu se može promatrati kao prirodnu i geografsku regiju. Prirodna je uvijek težila jedinstvenoj definiciji Europe, ali je u svojoj metodologiji uvijek imala podjele (primjerice, istočna i zapadna Europa, sjeverna i južna). Grci su uveli tu metodologiju na modelu poznate regije (ekumena) i nepoznate regije (anekumena) Europe. Zanimljivo je da su stari Grci podijelili i ekumenu na okcident (zapad; uređena i uspješna zajednica) i orient (istočne zemlje; pod kontrolom neciviliziranih naroda). Rimsko razdoblje poznaje podjelu Europe na Romaniu i Barbariu.

Europa danas sve više razvija i podržava koncepciju institucionalnog pristupa u određivanju europskih regija. Određivanje Europe dijelom se provodi pomoću granica Europske Unije.

Pritom se ponovno koristi dihotomno promatranje Europe. Kada danas promatramo europske prirodne regije, tada možemo govoriti o unutarnjoj i vanjskoj Europi. Unutarnju još nazivamo i zapadnom Europom. Unutar nje nalaze se regije Zapadna Europa, Britanija i Irska, Zapadno-srednja Europa (njemačko govorno područje). Vanjska Europa ima istočnu srednju Europu,

Nordijsku i Baltičku Europu, Zapadni Mediteran i Balkan. Pored unutarnje i vanjske Europe, postoji i europska periferija.

Jugoistočna Europa kao regija

Na prostoru Jugoistočne Europe javljali su se kroz povijest mnogi izazovi generirani geopolitičkim, nacionalno-državnim, konfesionalnim, etničkim i drugim prijeporima. On i danas predstavlja područje najviše geopolitičke budnosti regionalnih i izvanregionalnih čimbenika, odnosno sigurnosni izazov o čijoj stabilizaciji i kontroli ovise mnogi europski procesi. Prostor je to gospodarske, političke i društvene tranzicije, koji polako postaje mjesto njezinog posebnog interesa. Međutim, izražena volja (na obje strane) da se "novi" europski istok i jugoistok prisposode zapadu, još uvijek nije značajnije uzdrimala teze o postojanju "druge" ili drugačije Europe, odnosno Europe centra i Europe periferije. Istina je kako je Europa stalno težila konstituiranju središnje geografske i geopolitičke definicije, ali u tome nije uspjela. U nedostatku definicije prostora i odnosa, teško je bilo izbjeći nastajanje stvarnih i virtualnih razgraničenja te produbljivanje nerazumijevanja između "zapada", "istoka", "jugoistoka"... "Zapad" je preuzeo ulogu upravljača promjenama, ali se postavlja pitanje u kojoj mjeri je stvarno razumio probleme "istoka" i "jugoistoka".

Znanstvena i politička deskripcija regije Jugoistočne Europe odredila je modele njezine stabilizacije. Djelovanje spomenutih modela imalo je različite učinke i krajnje ishode, koji vrlo često nisu odgovarali početnim očekivanjima. Upravljanje krizama na jugoistoku Europe uspjelo je stabilizirati regiju, ali još uvijek nije ugasio sve konflikne regionalne potencijale. U najvećoj mjeri vanjski modeli nisu ni bili usmjereni prema važnim konstitutivnim elementima regionalne dinamike koja se izgrađuje na unutarnjopolitičkim procesima u pojedinim državama, pa stoga nisu ni mogli djelovati na političke procese koji mogu izazivati napetosti. Demokratska tranzicija i zastoji koji se pojavljuju u pojedinim državama izravno utječu na porast regionalne zabrinutosti u pogledu mogućnosti dugoročnije stabilizacije regije i njezinog povezivanja u regionalnim inicijativama. Postavlja se pitanje jesu li Zapadna Europa i "međunarodna zajednica" koristeći jednostavne modele deskripcije (na primjeru jugoistoka Europe) održale vitalnost analitičkog aparata "hladnog rata", koji svoje ishodište nalazi u podjelama i svrstavanju, odnosno identifikaciji konfliktnih potencijala koji određuju pristupe u modelima mirovnog posredovanja? I dalje: je li takav analitički aparat pridonio nerazumijevanju kulturno-geografskih različitosti prostora jugoistočne Europe, odnosno stvaranju mehanizama za stabilizaciju područja potpuno neprimjerenima kontekstu?

Stanje stalne napetosti prisutno je na unutardržavnoj i međudržavnoj razini i mnogi se trude pojasniti ga, odnosno sanirati dovodenjem pod bilo kak-

vu kontrolu njegove glavne čimbenike. U drugoj polovici dvadesetog stoljeća dominirala su tzv. sekundarna sredstva, a kraj "hladnog rata" i raspad istočnog komunističkog bloka uzima se najvećim njihovim uspjehom ("Hladni rat" završen je bez završne velike bitke, bez rata). Ulaskom u "novo razdoblje" odnosa na unutardržavnoj i međudržavnoj razini postavilo se pitanje sredstava koja će kontrolirati postignuti stupanj stabilnosti, odnosno sanirati posljedice potencijalnih sukoba. "Nova" Europa počela je nastajati na "ničijoj zemlji" posthladnoratovskih odnosa, jednako na istoku, zapadu, sjeveru i jugu, zadovoljna slamanjem najveće napetosti koja je dijelila kontinent gotovo pola stoljeća. No, nisu nestale druge napetosti koje proizlaze iz složenosti regionalnih odnosa. Neke su čak prerasle u otvorene ratne sukobe (raspad bivše SFRJ). Postavlja se pitanje tko je i na koji način (kojim sredstvima) trebao potaknuti smanjivanje i kontrolu napetosti u regiji Jugoistočne Europe? Postoji li danas europski politički konsenzus (ako da, na čemu se temelji?) o sredstvima za rješavanje noćne more europske budućnosti? Je li dovoljno samo kontrolirati napetosti ili je prijeko potrebno saniranje posljedice? Hoće li se prostor jugoistočne europske regije uključivati u udruženi europski (zapadni) prostor ako ispuni oba cilja (kontrola napetosti i saniranje posljedica) ili će biti dovoljan samo jedan (koji!)? Tko može (i želi!) raspolagati i koristiti sredstva za postizanje kontrole ili sanacije? Jesu li to velike države ili nadnacionalne organizacije? Ovo su samo neka pitanja vezana uz proučavanje europskih odnosa prema regiji Jugoistočne Europe, čija sudbina nije izolirano regionalno pitanje, već središnje europsko.

Raspad socijalističke Jugoslavije može se promatrati kao sukob unutar zone nestabilnosti na jugoistoku Europe. On je interpretiran na temelju stereotipa o prirodnom i neizbježnom sukobu u središtu kojeg se nalazi generacijski prenošena mržnja na prostoru Balkana. To je područje tijekom "hladnog rata" bilo uspješni model "trećeg puta" i multikulturalna idila u geopolitičkoj podjeli svijeta. Percepcija toga prostora kao objektivno kompleksnog i konfliktnog utjecala je i na pristup međunarodne zajednice u sprječavanju sukoba i njegovu rješavanju. Termin Balkan je na Zapadu stekao negativno određenje kao prostor u kojem se odvijaju procesi potpuno suprotni od procesa u zapadnoj Europi. Dio područja bivše SFRJ još uvijek se može svrstati u područje nestabilnosti, na čijem se teritoriju prelamaju mnogi geostrateški interesi. Uspjeh njihova ostvarivanja povezan je sa stabilnošću regije. Ukoliko je regija nestabilna, tada postoji veća mogućnost za ostvarivanje određenih posebnih strateških interesa. Ukoliko je stabilna, zajednički interesi postaju dominantni.

Proces demokratizacije jugoistoka Europe jedini je način gospodarske, političke i sigurnosne stabilizacije regije. Za demokratizaciju važni su vanjski, ali presudnu važnost imaju unutarnji poticaji, jer su oni dokaz uspješnosti demokratskih procesa. Rezultat procesa demokratizacije na jugoistoku Europe trebao bi dovesti do fleksibilnijih državnih politika, u čijem bi sadržaju trebali prevladavati vrijednosti i interesi sukladni interesima međunarodne zajednice. Teško je očekivati da će se cijela regija odjednom ili jednakim in-

tenzitetom demokratizirati. Upravo su zato važna područja, odnosno države u regiji, koje su u procesima demokratizacije i suradnje s međunarodnom zajednicom ispred drugih. Kada u određenoj regiji ne postoji izražena volja za demokratizacijom, upravo će razvoj država sa čvrstim opredjeljenjama za razvoj demokracije imati izravnog utjecaja na budućnost svih regionalnih sastavnica (država, odnosno područja u njima). Posebno je važno da takve države ne upadnu u zamku isključivog povezivanja s jednom velikom silom, već da promoviraju politiku koja će imati uravnotežen odnos prema regionalnim i svjetskim silama. Dakako, to nije lako postići, ali takvu orijentaciju ne treba zanemariti. Jer ukoliko se država orijentira prema jednoj sili, tada ona zapravo podržava klasičnu teritorijalnu podjelu svijeta, u okviru koje se gubi energija emancipacije i mogućnost ravnopravnog sudjelovanja u odlučivanju o sudbini regije.

Praktičnu i popularnu geopolitiku u svom djelovanju uglavnom primjenjuju kreatori i provoditelji vanjskopolitičke aktivnosti. Za razliku od formaliziranih teorija i velikih strateških vizija geopolitičkih intelektualaca, donositelji odluka u vanjskoj politici koriste praktično i pragmatično geopolitičko zaključivanje uvijek kada pokušavaju prostorne odnose u svijetu objasniti na temelju geografskog znanja, kulturnih i drugih spoznaja. To se posebice ogleđa u pojašnjavanju suvremenih svjetskih drama. Dakle, praktično geopolitičko zaključivanje oslanja se više na svakodnevni kontekst, nego na geopolitičku tradiciju. Pri njezinoj popularizaciji pomažu joj suvremeni mediji. Po svojoj je praksi i sadržaju često etnocentrično, stereotipno i zatvoreno znanje o svijetu koje proizvodi negativne vanjskopolitičke konceptualizacije i praksu. Takve konceptualizacije i praksa mogu se posebice vidjeti u vanjskopolitičkom djelovanju valikih sila prema prostoru bivše Jugoslavije, koji se uvijek promatrao kroz stereotipe o višestoljetnoj mržnji i ratovima između različitih etničkih skupina, koje su razdijeljene specifičnim geografskim obilježjima Balkana, iako govore isti ili vrlo slični jezik. Povijest i geografija bila su ključna objašnjenja za rat koji se dogodio na prostoru bivše Jugoslavije u zapadnim zemljama. Rat se dogodio zbog toga što se radilo o Balkanu, a ne zbog drugih razloga.

Geografski pojam "Balkanski poluotok" pretvorio se s vremenom u pojam "Balkan", koji nije više bio samo geografska oznaka za određeni prostor. S vremenom se u međunarodni politički govor uveo pojam "balkanizacija" koji označava nestabilna i područja puna nasilja. Taj stereotip o Balkanu počeo se razvijati s raspadom Turskog carstva i balkanskim ratovima. U Prvom su ratu države bile saveznici, da bi se u Drugom balkanskom ratu sukobile saveznice iz Prvog, što je također pridonijelo razvoju negativnog imagea toga prostora. Tako je Balkan postao simbol nasilja i nestabilnosti, što je bila pretpostavljena posljedica heterogenog nacionalnog i vjerskog sastava u regiji. Zbog takve situacije prostor Balkana nikad nije promatran kao dio zapadne civilizirane Europe, već prostor koji se nalazi negdje između zapadne civilizacije i istočnih totalitarnih tendencija. To su prevladavajući diskursi u objašnjavanju prostora Balkana i ni jedan od njih nije ušao u analizu kompleksnih odno-

sa, koji po svojoj složenosti nisu neka posebnost u svijetu. Ono što se čini središnjim u stvaranju stereotipova o Balkanu jest pokušaj da se izbjegne analiza interesa velikih sila u tome prostoru, koji su također u određenom vremenu pridonosili povećanju nasilja. Zadaće kritičke geopolitike upravo je u tome da pridonese dekonstrukciji geopolitičkih diskursa koji stvaraju stereotipe i simplifikacije. U svojim istraživanjima i diskursu kritička geopolitika priznaje značaj suvremene tehnologije i njezinog utjecaja na stvaranje geopolitičkih mišljenja.

U središtu svih ideja i zamisli o budućnosti Europe nalazi se zahtjev za Europu bez ratova. Tome se cilju Europa približila nakon pada Berlinskog zida, ali se susrela s novim izazovima kao što su zemlje u tranziciji. Otvorilo se pitanje uvjeta koje bi svaka tranzicijska država trebala zadovoljiti kako bi postala ravnopravna članica EU. Stoga je Europska unija tome problemu pristupila izradom različitih dokumenata u kojima su zapisani uvjeti za punopravno pristupanje. Europska unija se širi u koncentričnim krugovima, a područja zapadnog Balkana i jugoistočne Europe predstavlja četvrti integracijski krug. To uvelike određuje i pristup Europske unije tome području.

Strategija i vanjska politika Europske unije prema zemljama zapadnog Balkana podrazumijeva četiri procesa: a) stabiliziranje prostora i otklanjanje konflikata, b) proces pridruživanja, c) otvaranje perspektive novih ugovornih odnosa, d) razvoj i primjena instrumenata za stabilizaciju regije.

Ukoliko se žele uspostaviti odnosi u jednome prostoru, tada treba jasno poći od njegovih definicija. Različitost kriterija i mišljenja o pojmu zapadnog Balkana pridonosi teorijskoj, ali i praktičnoj geografskoj zbrci. Takav pojam, kojemu niti struka ne prepoznaje jasne dimenzije, kao takav zasigurno nema i ne može imati svoju funkcionalnu vrijednost, pa je samim time osuđen na ograničenu djelotvornost.

No, bez obzira na ta obilježja, on se i dalje rabi u političkom govoru i prema njemu se određuju pojedini politički koncepti i modeli. On služi za uporno razlikovanje ovoga od europskog prostora. Po svemu sudeći, to bi mogla biti i njegova jedina funkcija.

Zapadni Balkan nije niti geografski pojam, niti je povijesna kategorija.

Zapadni Balkan je pojam koji označava geopolitičko određenje koje nema uporište u prirodno-geografskoj ni geografskoj stvarnosti. No, političkoj birokraciji to nije važno, mada im se mora priznati da su time učinili jednu dobru stvar. Pojam "Regije", koji je bio preopćenit, prostorno neprecizan i geopolitički besmislen, zamijenili su pojmom "zapadni Balkan".

Na temelju svega rečenog možemo zaključiti kako postoji međunarodna zbrka oko određivanja i podjele Balkana, što ne treba i čuditi kad ni sam pojam Balkana nije sadržajno i prostorno definiran u potpunosti.

Zaključak

U kontekstu rasprave o novoj ulozi regija u eurointegracijskim procesima, iskazuje se njihov značaj za preuzimanje i razvoj određenih procesa koji će regije postaviti važnim akterom stabilizacije europskog prostora. Europske regije danas postaju generator onih procesa koji razvoj Europe promatraju u širem kontekstu i ne vezuju ga više isključivo uz nacionalne državne granice. I sama Europska unija potiče regionalnu suradnju, odnosno povezivanje institucionalnih, prirodnih i geografskih regija na pitanjima koja su važna za njihov razvoj. I dok regionalna suradnja u Europi postaje jednim od stupova eurointegracija, na prostoru jugoistočne Europe još uvijek nisu stvorene pretpostavke za jače povezivanje na projektima koji bi mogli biti od koristi za regionalni razvoj. U geografskom i geopolitičkom kontekstu samu regiju je teško definirati jedinstvenom definicijom, što je samo jedna od zapreka za oblikovanje zajedničkih interesa. Regija se čini posebno opterećena svojom poviješću, ili bolje rečeno, interpretacijama svoje povijesti, koja uglavnom ističe sukobljavanja i netrpeljivosti, a premalo suradnju koja je također bila prisutna tijekom povijesti. Ovakve interpretacije oblikovane su izvan regije i značajno su utjecale na percepciju kako se radi o prostoru koji uporno kroz povijest izaziva sukobe i ratove. Po svojoj povijesti, jugoistična Europa ne razlikuje se puno u odnosu na unutarnju ili zapadnu Europu. Ipak, bez obzira na sve procese koji su utjecali na takvo stanje u regiji jugoistočne Europe, čini se kako se otvaraju mogućnosti za jačanje regionalne suradnje, koja bi se temeljila na suradnji država, ali i regija. Upravo u kontekstu suradnje regija nacionalne manjine bi se mogle pojaviti kao značajni promotor i generator oblikovanja zajedničkih interesa koji bi prelazili sadašnje nacionalne granice.

Literatura

- Agnew, J., *Geopolitics: re-visioning world politics*, Routledge, London and New York, 1998.
- Cvrtila, V., Geopolitičko određenje Jugoistočne Europe, u: *Godišnjak Šipan*, Zagreb, 2003, str. 126-137.
- Manzo, K., *Creating Boundaries: The Politics of Race and Nation*, Boulder, 1996.
- Parker, G., *Geopolitics: Past, Present and Future*, Pinter, London and Washington, 1997.
- Shapiro, M., *Violent Cartographies: Mapping Cultures of War*, University of Minnesota Press, Minneapolis, 1997.
- Sperling, J., Kirchner, E., *Recasting the European Order: Security Architectures and economic cooperation*, Manchester University Press, Manchester and New York, 1997.

- Tatalović, S., *Etnički sukobi i europska sigurnost*, Politička kultura, Zagreb, 2003.
- Todorova, M., *Imaginarni Balkan, XX vek*, Beograd, 1999.
- Tuathail, G., and Dalby S., *Rethinking geopolitics*, Routledge, London and New York, 1998.
- Vukadinović, R., *Sigurnost na jugoistoku Europe*, HUMS i Interland, Varaždin, 1999.

Summary

Ethnic Minorities and the Regional Cooperation

In contemporary world of integrations there is a growing regional connecting across the former state borders. Important role in this process belongs to minorities which present significant part in particular regional areas and society structures. During the period of strong national states, many regions with strong regional identities were intersected with borders. In contemporary Europe this is not the case, because of the great role of ethnic groups which presented minority groups inside of national borders. Under the new circumstances they have the opportunity to expand their interests even beyond the institute of protection of national minorities in forms of other aspects of cooperation and activity. Unlike many open opportunities European regions are facing with, cooperation models are still to be developed in the context of the region of South East Europe.

Key words: Europe, type of regions, regional cooperation, South East Europe, regional security, ethnic minorities